

„Näitelawa“

Esimehe

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ Piltidega. ☞ ☞ ☞ ☞ ☞

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: S. A. Parmi ja Johan Parmi.

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

Näitelawa ilmub kord nädalas.

Tellimise hind:

Aasta peale postiga	5 rbl. — kop.
1/2 " " "	3 " — "
1/4 " " "	1 " 60 "
Aasta peale postita	4 " 60 "
1/2 " " "	2 " 50 "
1/4 " " "	1 " 30 "

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	20 rbl.
1/2 "	10 "
1/4 "	5 "
1/8 "	3 "
Nonpareille rida 5 kop. 1/3 lehek. laiuses.	
Aasta, poole aasta ja kuu aja kuulutuste hind kokku- leppimise teel.	

Üksik nummer 15 kop. — Adressi muutmise eest 20 kop.

„Näitelawa“ peale tellimisi wõetakse toimetuse kontoris Tallinnas, Harju uul. № 24, vastu.

„Näitelawa“ prowinummer saadetakse kahe'7-kopikalise postmargi eest koju kätte.

Neid, kes „Näitelawa“ tellimisi ja kuulutusi oma peale soowivad wõtta, palub toimetus lahkelt teatada.

Kontor on awatud igal äripäewal kella 9 homm. kuni kell 6 õht. Pühapäewal, kella 12—2 lõunal.

Kõnetunnid igapäew, kella 12—2. l.

Liht- ja rahakirjade adr.: rop. Ревель, Редакция „Näitelawa“.

Tallinnas, Waksali nnt. № 3. — Речка, Корзальной Оулааръ № 3. —
Tallinnas, Waksali nnt. № 3.

Esimene kestade (hülside) ja papitööde
wabrik **Georgi**.

Paberostikestade (hülside) ja papitööde
wabrik

„Georgi“ Tallinnas
enne Tapal

asutatud 1897. a.

Hülside kni ka maispaberiraamatud,
kõige paremast Prantsuse riisipaberist, on
oma headuse ja puhtuse poolest laialt
tuntud.

„Georgi“ hülside ostes võib iga
ostja julge olla, et ta
hästi sorteeritud (ilma praagita) ja õige
arve hülside karbist eest leiab.

Peale hülside valmistatase kõige uue-
mat sistemi väljamaa masinate abil kõi-
tjugu papist ja kartongist asju, kõige
peenematest ilufarbiketest kuni kõige
lihtsamate fraamifarpideni ja fastideni
postijaadetuste jaoks.

Firma **„Georgi“**.

Kõitjugu kunstitud päewapildid, nii ka

piltide

suurendamised

jaamad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatu
kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.
Päewapiltid **Alex. Jurich.**

☞ Müün ja üürin ☞

kõiksugu näitemängude, divertissementide jne.
õhtude jaoks

parukaid, wärwisid

ja muud näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.

Annan õpetusi ja juhatusi näojumes-
tuses, parukate ja wärwide pruukimises.

Woldemar Karo,

Tallinna Eesti teatri „Estonia“ näojumestaja.

Adr.: Teater „Estonia“, Tallinnas.

Laupäeval, 25. juulil 1909 a.

„Pandorinis“

heategewaks otstarbeks

suur pidu-õhtu.

Esikawa:

1) Meestekoori laulud:

- a) Mets Volckmann.
- b) Tr-pumm Läte.
- c) Edasi Abt.

2) Hra **Petersoni** kõne „Leskedele abi-
andmisest“.

- 3) Palwe laul
Suwine kuuwalge õõ } Koss.
Laulab neiu **Saks**.

4) Monolog Goethe „Faustist“ — hra
Peterson.

- 5) Hra **Parmi** etteaste.
- 6) Solo violonocellol hra Dr. **Köhler.**
- 7) Näitemonolog tubaka kahjust—**Peterson**

8) **Segakoori** laulud:

- a) Üksik lill Lüdig.
- b) Mis mulle jutustad M. Hermann.

9) Näitemäng: **„Kirjutawad“.**

Tshirikowi ühewaatusline naljamäng, hra **Rosselfldti** juhatusel.

Lõpuks tants, Amori post, konfetti, serpentini ja elawad lilled.

Hakatus kell 9 õhtul, lõpp kell 3 öösi.

Peasetähtede hinnad: I. pl. 1 rbl., II. pl. 50 kop. ja III. pl. 30 kop. tantsuga ühes.

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

Piltidega.

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad S. A. Parmil ja Johan Parmil.

Sisu: Diana. P. Saconier'i jutustus (järg). Kroonika. Tõtt ja nalja. Victorien Sardou. Johann Kunder. Elulugu. Häbiplekk. L. Anzengruberi küllaroman (järg). Divertissement: Minge mööda! (järg). Näitemängukursused. Kui lähikene oli päew... A. Ostrowski ja N. Solowjewi wiiewaatusline kurbmäng (järg). A. ja K. nali ühes waatuses (järg). Postikast. Pildid: Victorien Sardou. Johann Kunder. Kiisatuses. Peitepilt.

Diana.

Prantluse kirjaniku P. Saconier'i jutustus.

(1. järg.) •

Rapteni soowi täideti, ja terwelt kolm aastat juures mööda saatsin. — Palju, wäga palju oli reijisin ma Havre ja Bordeaux wabel ning õppisin selle aja sees mere- ning laewameheelu kõigiti tundma. Wanemad oliwad minule selle elukutse walinud ja ma tahtsin sellega ka rahule jääda. Kui ma 18-aastaseks sain, läksin ma eksamil, ehk mulle küll minu noorust silmas pidades kohta poleks anda wõidud, siiski, et mul palju mõjuwaid eestkohtjaid oli, sain ma juba kuu aja pärast kõige parema laewa peale, mis India, Calkutta, Panama ja Sydney wabel sõitused pidi tegema, alamleitnandiks nimetatud.

„Diana“ wäljaõit oli 30. juuni peale kindlaks määratud, ja nii oli mul üle kuu aja waba aega, mis ma oma wanemate



Victorien Sardou †.

— Palju, wäga palju oli ennast siin kahe aasta jooksul muutnud: wennad ja õed oliwad üles kaswanud, ema oli küll wäljaspidi rahulik, aga tema sijemine mina põles mures minu pärast. Isa oli wananenud ja alla langenu. Ehk küll ma nende murest aru sain, ei pannud ma oma nooruse- rumalusel selle peale mingisugust rõhku.

Laew, mille peal ma olin, oli tugew ja suur, ning ma olin ubke selle peale, et mind siia amestise nimetati. Siis aga, kui meie juba tahtisel merel olime ja rand kadunud, pöörasin ma oma pea nagu tahtmatalt sinna poole, kus ma oma wanemate kodu arwafin olewat — ma teadsin ju, et

minu ema ja õed praegusel filmapilgul kabelis minu eest palwetawad. Ka mina ei wõinud selle mõtte juures teifiti, ning ma ühendajin ennast nendega palwes ning ufaldajin oma saatuse Jumala hooleks, ufaldajin oma saatuse kui ka need, kes minule armsjad oliwad! Mä ei tea, kas minu palwet kuulda wõeti wõi mitte, — kuigi pärast koldufi, mis ma läbi elajin, selle küsimuse peale ofjekoheselt wastamine pea wõimata on, ei taba ma fiiski wäga kabelda.

Esimised kuud oliwad õige igawad. Kaptin oli õige sõnaaber 50-aastane mees, kes millestki muust ei näinud hooliwat, kui oma kohustest, ifegi oma abilifega käis ta nii wõeralt ümber, nagu näeks ta jeda inimest esimest korda oma elus. Tema abiline oli kõrge kaswuga, mustaka näoga, elfenbeinliste hammastega ja farnaste ilufate kättega 28-aastane noormees, millede üle ifegi naisterahwad kadedust olekfiwad tundnud. Ehk Ernest Bergäse küll ilus mees oli, ei armastanud teda tema halwa ifeloomu pärast keegi. Laewal oli weel leitnant Rödöme, kellegi Bordeaux' rikka negoffiandi (määratu fuure kaubaäri omanik) poeg, kellel laewateennistufest mingifugust aimugi ei olnud, kuid fiiski wastu oli wõetud.

Leitnant oli tõffe ja tagafihoidliku ifeloomuga; ta oli hea hariduse faanud, sellest fain ma kohe wäga hästi aru. Oma noorufe peale waatamata oli ta elus wift juba mõndagi läbi teinud, sest tema näol oliwad faatufe waljud märgitufed tuntawalt märgata. Tema oli ainukene, kes minust aru fai, aga et meie ifeloomud kokku ei passinud, fiis ei faanud meie ka mitte sõpradeks. Kord fattufin ma Bergäfega tülifse, ja et õigus minu pool oli, fiis jäi ta minu weriwaenlafeks; tõe poolest poleks see tübine wahetuhtumine mind fugugi kurwastanud, poleks kaptin mitte oma abilife poolt seisnud ega minu wastu külmaks jäänud.

Ma tundfin enefe nüüd üsna üksiku olewat, ja nii hakkajin ma raamatufest labutufst offima, — neid oli ka minul kastis küllalt. Teadfin ma ju, et minul weel fuurem ekfam ees feifis.

Et mul nii ikka tegemift oli, fiis ei tundnud ma ka igawuft. Minu filmade ees panoramanefiwad nüüd ka kõigiti ilufad pildid oma waheldusrikaste feeriatega, pildid, milledest waefel linnaelanikul aimugi ei ole. — Sagedaste jäin ma wahikorral olles nii fugawatese mõtetesse, et ma laewa relingi najalt ärgates ennast nagu uueste sündinud tundfin olewat. Oli see unistus wõi mõistufe

pubkemifel õilmifemine, mis ka keba peale teras-tawalt ulatas? Kes fuudab mulle selle peale wastata? — Ma olin noor, tundfin ennast üliõnnelikku olewat. Oh . . . kui palju ma see aeg ka hämaruft ja tuska kannatada ei faanud!

II.

Minu esimene tubing rõemulikust mõistes oli Calkuttas. — Indiaft olin ma ikka unistanud ja ma olin kaugelt merelt tema randafid filmifjedes wäga õnnelik.

Ernest Bergäse, kes minu mõtetest aru fai, püüdis kõigiti minu õnne rikkuda. — Ettekirjutufel pidi meie laew Calkuttas 8 päewa ankrus olema, nii et iga madrus ka weidi aega maal wõis jalutada. Kaptin, tema abi ja kõik teifed ohwitferid faiwad luba maale minna, kuna mina aga Bergäse kawala plaani järele laewale jääma olin sunnitud, ning ainult wiimafel päewal fain ma mõneks tunniks maalemineku luba.

Päew enne ärafõitu jalutajin ma leitnandiga mõöda laewalage ning nägin, et kaptin oma abilifega feltfis täna koguni puhtamas kui harilikult ülikonnas maale läkfiwad. Bergäse üle polnud fiis aga midagi imestada, sest tema armastas alati uhkeste riides olla.

Kui ma leitnandile oma arwamift awaldajin, tähendas ta naeratahes:

„Oh ja, nagu ma arwan, pole teie ju weel meie uudifeid kuulnudki, ja ma kahtlen praegu meie homse ärafõidu üle.“

„Wõi nii! — Aga mida fiis on juhtunud?“ küfifin mina.

„Kas teie fiis sellest miljonärist, krahw Bockbrunift, keda meie Sydneysje peame sõidutama, midagi pole kuulnud?“

„Ah, fiis sellepärast panigi kaptin omale parema ülekuue selga?“

„Mitte juft sellepärast üksi . . .“

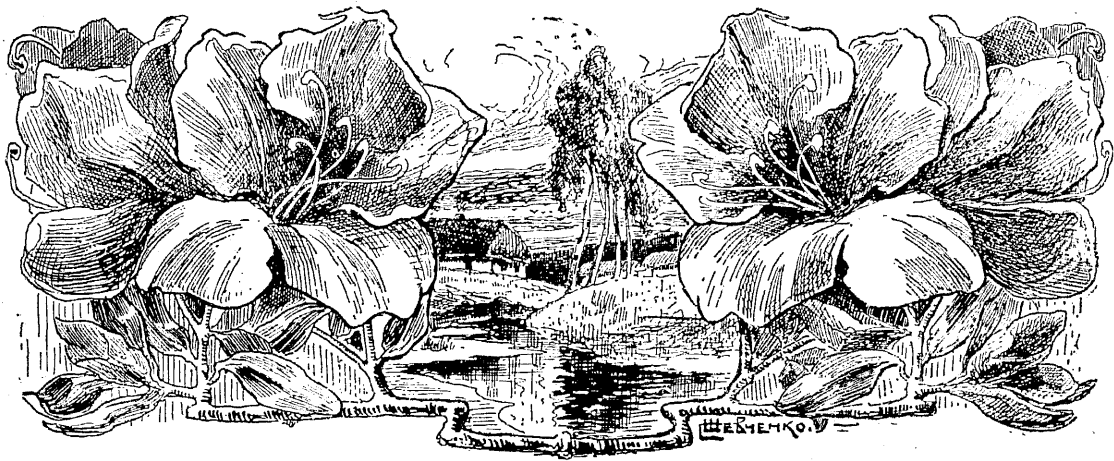
„Aga miks fiis?“

„Krahwil on tütar!“

„Aa! . . .“

„Ilus Kreoli neiu on pärafu rikas, pealegi Prantsufemaalt pärit.“

„Aga see on ju päris ime,“ ütlesfin ma leitnandi poole pöörates, „et grabw juft „Dilõna“ oma sõidu jaoks wälja walis, kuna fiin teifi laewafid ometigi küllalt on, kellede peal wast lõbusam sõita oleks!“



Kroonika.

Wäljamaalt.

Kopenhagenist. Tuntud arwustaja Georg Brandes on Kopenhageni ajalehte „Politiken“ ülestutje saanud, milles tema riiginõukogu palub wäitef majakeft aptegiga Grimstade linnas ära osta ja kui kallist mälestust alal hoida. Selles aptegis wiibis Ibsen oma noore põlwe kui õpilane ja pärast kui oma peremehe abi. Siin ilmus Ibseni esimene näitemäng „Catelina“.

Wäite wana majake peab puutumata alal hoiatama ja finnapoole Ibseni muuseumiks ümber muudetama.

Roomast. 1911. a. pandakse Roomas maailma wäljanäitus toime.

Juba nüüd olla wäljanäitusepidude eeskawa walmis töötatud, mis iseäranis huwitawad saawad olema. Terwe suurepäraline ülitore hoone ehitatakse muusika ja näitekunsti tarbeks. Siin saab siis võimalik olema ennaft Italia, Prantsuse, Saksa ja Wene muusika ja näitemängudega tutvustada. Kontsertides ja näiteetendustes astuwad ette ainult tähtsamad ja üle ilma kuulamad kunstnikud.

Parisist. Nende päewade sees suri tenorikuningas *Wladislaw Merzhywsky*. Ta sündis 1850. aastal koguni waeses perekonnas ja noores põlwes oli ta müüritööline. Oma hülgeajal pildus ta tuhandeid ja juba taskurätikuisse nimetähete märkimise eest maksis ta 25 rbl. 1890. a. külmetas ta kaela, ja selle tagajärjel saadud kurguhaiguse mõjul kaotas ta oma hääle korraga ning suri waese mehena.

— Kuulus näitlejanna *Sarah Bernhard* tuli hiljuti oma üleilmlikelt ringreisilt Pariski tagasi ja mängis siin jällegi 21 õhtut järgemööda peaosasid. Parislased imestawad tema kui 60-aastase wanatse wastupidamisejõudu ja wäsimatust.

New-Yorgist. Hiljuti mängiti Schilleri tragöödiat „*Jeanné d'Arc*“, kus peaosja etendaja, parem näitlejanna *Made Abame Jeanne d'Arc'i* oja

etendades toreda Arabia hobuse seljas näitelawale tuli. Tema kaitsewägi oli ligi 200 ratsanikku (kõik loomulikult toredatel hobustel) suur. Pealtwaatajate arv oli 16000 inimest. Ettekanne toodi selleks ehitatud iseäralises ruumis ette. Itka amerikalikult.

Wenemaalt.

Peterburist. Keiserliku Aleksandri teatri mängijad (näitlejad ja näiteljannad) wiibiwad praegu „Krasnoje Seloos“, kus suuremaid etenduseõhtuid toime pandakse. Ka balletiojakond on seal.

Moskwaft. Wiimasel näitejuhtidekongressil, mis Moskwas ära peeti, tehti järgmised otsused: 1) Alwaldati soowi, et lähemas tulewikus teaduslikult tööd tehtaks, milles näitejuhtide kohused ja tegewus ajaloolikult täielikuma walgustuse alla tuleks ja millega näidata püütaks, kui suurel määdul wäljamaa teatrid on nende tegewuse peale mõjunud. 2) Tunnistati tarwilikuks lähemas tulewikus uut teatrit asutada, mis täieste intelligenti maailmine oleks. Rahwateatrite küsimuses tehti otsuseks walitsust paluda, et nende repertoire Wene ja wäljamaa parematest rahwanäidenditest koos seifaks. 3) Tehti otsuseks: a) näitejuhile peab õigus antama iseseiswalt kõigis näiteetendustes peremees olla; b) näitleja peab näitejuhile kui peremehele wastu tulema, kes näitekunsti loob, harmoneerimise üle walmab ja kõike korraldab; c) näitejuht aga omalt poolt peab ka näitlejale wastu astuma, kes näitekunsti peaelement on. 4) Praegusel näitejuhtidel peab näitekunsti ja kirjanduse tundmine põhjalik olema, ja selleks awaldas kongress soowi, et Moskwas ja Peterburis näitejuhtide spetsialkursused toime pandaks. 5) Näitemänguarwustajate kohta tegi kongress otsuseks: Kongress tunnistab asjaliku ja õigemeelse arwustuse väga tähtsaks ja tarwilikuks. Sealjuures awaldab ta aga soowi, et arwustajad näitelawa tehnikaliikude külgedega ennaft lähemalt

tutvustatsivad ja mitte oma arwustusekirjasid liig rutates, pealistsaudselt, järele mõtlemata ja jõelumaia ei kirjutaks.

Peale nende peapunktide tegi kongress veel terwe rea näitemängu tegewusesse puutuwaid wäikesti otsusi. S. P.

Kodumaalt.

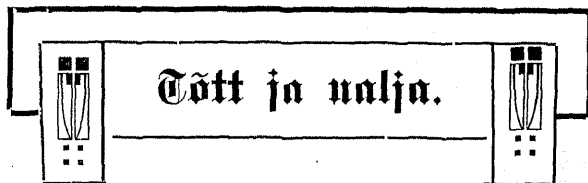
Tallinnast. Pühapäewal, 12. skp. mängiti „Estonias“ Orgujaare „Teder mille, süled sulle“ herra Fungholzi juhatusel. Ettekanne läks kaunis libedaste, aga herra Fungholzi wõimist ei saanud selles etteastes ega ka deklameerimises wähemalt mitmekülgset weel mitte näha. Direktorid ei wõtnud ettekandest osa, wististe puhkasiwad nad pärast ja agirohket ringreisi. Uulen siin ka sõnatuse tulewase „Estonia“ hooaja kohta: Seniste näitlejatest lahkuwad: herrad Parmi ja Kuuskmann, näitlejannadest — proua Antoja ja neiu Keermann ning Männik; hr. Trilljärw jääb efiotsja weel ajutiselt näitejeltiskonna hulka. Uuteist juurdetuliijateist peale Fungholzi olgu weel neiu Mia Pumbo, Julie Saks, Masar ja Peetson ning hr. Luchaäär nimetatud. Väbirääkimisi peetakse weel hr. Tinnefelliinskiga; kui hr. Johanson oma kurguhaigusest paraneb, on ka temal koht walmis. Tõhetaki rõhku opereeride peale ana, ja peale muusikafoori on ka laulufoor paigutatud, mille juhatajaks hr. Wirkhaus jääb.

Hooaeg awatawat 15. augustil Tsheni „Rahwawaelnasega.“ Operettidest on mängutawasse paigutatud: Millböckeri „Gasparoni“, Offenbachi „Plus Helene“; siis weel — „Metsasaksa Kristel“, „Kerjus üliõpilane“, „Pöörane õõ“, „Kornewille kellad“, „Mamsell Mitouche“ ja „Geisja.“ Klassifikatõdest: Shakespeari „Othello“, „Heinrich IV“ ja Schilleri „Fiesko.“ Draamadest: „Bartel Turajel“, „Kawitssemisel“, „Pankrot“, „Tia ja poeg“, „Seltiskonnoatoed“, „Mewsi ema“, „Emand Warreni lastitõõ“, „Onu Wanja“ ja „Kolm õde.“ Komöödiatest: „Sasemanni türed“, „Ajakirjanikud“, „Kosjapasa“, „2×2=5“ j.m. Korratatse weel endiseid ja arwatawaste wõtakse ka uusi, mida aga praegu ei teata. Ma ei taha näidendite wäljawalitu kohta midagi ütelda, küll aga selle liig kõrgele kruwitud budjeti (23000 rbl.) kohta ja awaldan kartust, et hooaja kokkuseadel liig „hurraa“ peale wälja mindakse. Nagu kuulen, tulla läbi talweks kirjutus; Wilhelmi hakata Wene klubis elukutseliste wäljamaalaste näitlejatega opereeride kallal tööle; töötab „Stefani“ ja „The Royal Star“, töötawad ka teised jelsfid. Ma ei taha kui ettekuulutaja olla, aga...

Laupäewal ja pühapäewal olivad „Lootuse“ üleeestimaalised wõidumaadlemised!! — Pühapäewal peale selle pandi tegelaste heaks tuluõhtu toime. „Sünnipäewakingitus“, kahemaatusline naljamäng kanti „Lootuse“ tegelaste poolt päris koduselt ette. Trilljärwe poolt ettekantud „Kõialaul“ oli õige meeldiv.

„Estonias“ pandi puhweipidaja heaks tulu-rahwapidu toime. Jah, eks sellel waeljel puhweipidajal ole ka seda wa' mammonat waja ja näitlejad? — oh, need on üks niisugune element, kes palgaliseb on. Mängiti „Boisismeheid“ kaunis ladusalt. Rahwast oli wähepoole.

Saksate wäljanäituseplatil oli lastekaswatuseselti pidu, kus „direktor“ variëteetendusi andis ja rahwale kohati kahemõttelist „nalja“ tegi. Rahwast oli õige rohkesti. Igal pool huugasiwad alkoholi puhwetid täiel aurul. — oot —



Kuulus Frontise kirjanik Victor Hugo elas noorena „Place Royal“ lähedal ja käis palju aastaid ühe ja sellejama habemeajaja Brisfiere juures habet ajamas. Kord, kui Brisfiere just tema lõuga seebitama tahtis hakata, rapas H. oma cest peeglijalalt paberi ja tähendas: „Pardon, filmapilt!“ ning hakkas luuletama. W. ootas weidi ja tähendas, kui ta kannatus taites: „Balun andeks, aga mul on koguni wähe aega.“ „Minul ka,“ wastas Hugo ja astus äranawale. Peale selle lahtumist märkas wast habemeajaja, et Hugo oma luuleruhinas tema klientide nimekirja ära oli näpanud. Brisfiere tuletas nimesid meelde, mis lehetese peate oliwad üles tähendatud, juutis aga 30 nimest waewalt 15 adresi meelde tuletada, ning sellest saadit käiswad temal ikka hirmuwärinad üle teha, kui ta Victor Hugo't nägi.

Tuntud Eesti luuletaja Bernhard Weber'i juures nägi tema hea sõber kord luure pakkimispaberi igaluguseid sõega joonistatud waresjalgu täis olewat ja küsis: „Mil ajal sa karrikatuuristiks hakkasid?“ — „Mis karrikatuuristiks! Põlnud tuld, paberit ega sulge — ja pistsin siis sõega oma luulelennu pakkimispaberile.“ — oot —

Kuulus Wene näitleja (traagit) W. Karatõgin oli õige pi'ra kaswuga. Kord tuli keiser Nikolai I, kes ka õige pikk oli ta juurde, ja sõnas:

„Sa, ma näen, ja oled minuist kõrgem!“
„Bite m, tahsiwad majestee wist ütelda!“ tähendas näitelawahitlus.



Kiusatuses.

E. Grützneri pildi järel.

Kord ilmus tähtis Wene kirjanik Colloqub Karatõgini juurde ja tähendas:

„Mõtke minul näitemängu kirjutada.“

„Kõhe,“ vastas Karatõgin, „hõkate teie kirjutama ja mina kuivatan!“



Victorien Sardou.

Minewa aasta lõpul suri Parisis üks tähtsamatest Prantsusemaa näitemängukirjanikkudest Victorien Sardou.

Tema näitemängud on üle maailma tuntud, ja üks neist, nimelt „M-me Sans Gene“, on ka juba meiegi Eesti näitelawal ette kantud.

Victorien Sardou elusaatus on tähelepanemiseväärne. Noores põlwes walmistas ta ennast arstiks, aga ettenägemata juhtumiste põhjustel oli ta sunnitud ülikoolist lahkuma, ja suurt puudust tundes elatas ta ennast tundide ja väikekirjatööde waral. Lõpuks wõttis ta nõuks ja kirjutas näitemängu „La taverne des etudiants“, mis aga kohe esimese etenduse ajal tormilise willega näitelawal läbi kukkus. Pärast seda langes Sardou weel suuremasse wiletusesse, peale selle tabas teda weel haigus ja nii rängaste, et ta peaaegu elu pidi kaotama. Surmawast tõbest peastis teda keegi m-lle de Brekur, naabrinna ja tulewane abikaas. See helde südamega naisterahwas ei lahkunud enne Sardou aseme juurest, kuni ta jälle toibuma hakkas. Niipea kui Sardou jälle sulge käes wõis hoida, hakkas ta uue jõuga näitemängusid edasi sepitsema, ja peagi oli Sardou nimi üle Pariisi tuttav.

Tema tähtsamatest töödest on „Patrie“, „Non intimes“, „Fernando“, „Rabagas“, „Andrea“, „Fedor“, „Theodora“, „Tosca“, „Thermidor“, „M-me Sans Gene“ ja palju teisi. Wiimane tema töö oli „La Piste“.

Sardou näitemängud on huwitawad ja rikkad sisu poolest, ta oli näitelawa tehnikaliste külgedega sügawalt tuttav, niisama tundis ta ka rahwa soowi ja maitset.

Victorien Sardou sündis 1831. a. Et ta noores põlwes puudust oli maitsta saanud, elas ta wanas heas sellewastu mureta ja külluses. Oma pärijatele jättis ta üle miljoni frangi ja toreda mõisa Pariisi lähedal.

Johann Kunder.

Eesti esimene naljanäitemängudekirjanik Johann Kunder sündis 14. detsembril 1852. a. Wiljandi- maal, Paistu kihelkonnas. Kooliõpetuse sai ta Tartu esimeses kooliõpetajateseminaris, mispeale ta Rakweres 1875. a. kuni 1886. a. esiteks elementar- ja pärast kreiskooliõpetaja oli. Siit lahkus ta 1887. a. Kaasani, õppis ülikoolis ja hiljem Peterburi kooliõpetajateinstituudis. Siin jäi ta äkitselt raskete haigeks ja suri 12. aprillil 1888. a.

Kunderi sulest ilmusiwad esimesed Eesti algupäralised naljamängud, nimelt 1881. a. „Mulgi mõistus ja tartlase tarkus“, 1882. a. „Muru Miku meelegaigus“, 1885. a. „Kroonu onu“ ja „Mõrsja ja määratsejad“ ning lõpuks „Kingu Laos“. Kõiki neid näitemängusid, ehk nad küll ühe- ja kahejärgulised

on, wõib oma sisu poolest paremate Eesti algupäraliste naljanäitemängude sekka lugeda ja on nad Eesti näitekirjanduse iluks ja auks.



Peterburis. M. O-g. — Kiri.

„ N. N. Rändaja. — Miks ei anna teie oma täielikku nime ja elukohta teada. Kiri on küll asjalik, aga tarwitada on wõimata. Ehk tahate meid ju kohe esimestel elusamudel kraawi juhtida? Kallis suguwend, see ei ole aus.

Paides. A. M. — } Praegu on mitu mängu järke
Keilas. R. R. — } ootamas. Täname lahke pakku-
mise eest.

Rakweres. J. St. — Saatmisega palume oodata. Wäike-Maarjas. J. L. — Südamlük tänu.

Jõelehtmes. A. Gr. — Täname.

Rauges. J. G. — Soowitawad numbrid saatsime. Keilas. B. R. — Täitsime Teie soowi.

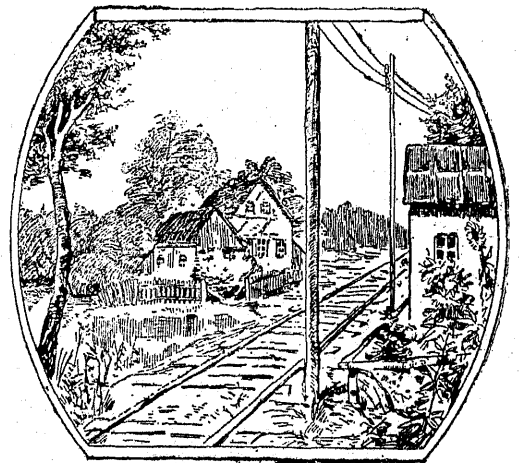
New-Jorgis. P. R. — Saatsime. Terwiseid kodumaalt.

„ „ „Uus ilm“. — Kiri käes, aga numbrid weel mitte.

Odessas. O. O-n. — Täitke oma lubamist? Kiri. Tallinnas. Z. Z. — Ilma nimeta kirjad — otse korwi.

„ Kn. — Olete hiljaks jäänud.

Peitepilt.



Kus raudteewahd on ?

Siendus. Minewase numbril „Rõdumaa“ kroonika osakonnas, „Narwa“ sõnume all on seltsi nimi „Wõitleja“ wõtja jäänud, mille pärast wabandust palume!

Haige ärtas üles ja kuulatas, aga kõik oli wagune. Seal teises nurgas oli ta harjunud ikka oma mehe hingamist kuulma, nüüd aga nägi tema tühja ülestehitud woodit ja meest ei olnud mitte seal. Tema woodi kõrwal oli häll, mille sees laps magas. Ei kõppu ega kappu, ei mingisugust häälitsust. Hirm wõi lootus paniwad teda kätse wälja sirutama ja lapse ihu külge puudutama. Ta kuulis hingamist ja tundis selle wäikeste leha soojust. Kiirelt tõmbas ta käe tagasi ja peitis teki alla. Kas see rõem wõi põlgatus oli, mida ta tundis, kas ta ise ka midagi tundis? Hirmutunne wõttis tema üle maad, hirm kõige selle üle, mis juhtunud oli, ja kiirelt peitis ta oma näo padja sisse, kuna filmadest juured, kuumad pijarad woodipehule effsiwawad ja seda niisutasiwad. — Nuttis ta enese wõi lapse pärast. — Kogu oma ilmjuütuse juures . . . kas pidi see laps tulewikus ka isaarmastust tundma.

II.

Banker, mis Reindorferi talu juurest mööda oli sõitnud, jäi „Wesise kaljuwähe“ weskis juures seisma ja pastor kirikuküües astus wantrilt maha ning lähenes majale. Tupp astudes õnnistas pastor kõiki sealolijaid ja astus siis haige kambriksse. Wanaldane naisterahwas, kes haigewoodi juures oli, suudles õpetaja kätt ja sõnas:

— Rahjuks pole haige oma patukahjatsemisega weel mitte lõpul.

Antud märgi peale lahkus naisterahwas toast, ja pastor jäi haigega ükssinda.

Waimulik oli suur ja tugewa loomuga noormees. Ta polnud mitte wäga pikk, kuid karnis tüsse. Lohuteisega lõug näilas rahulikust, kuid kiired liigtuled ja elaw pilk rääkisid koguni teist keelt. Kiireste astus ta laua juurde, tõstis lambi sirni üles, et haiget, kes liikumata, filmad kinni, woodis lamas, paremine näha. Näojooned paistsiwad weel terawamine wälja kui harilikult. Käed rippusiwad nagu rihmad nõrgalt, kuna nad wäga harwa tramplikult tujatasiwad.

Haige märkas, et teda silmitsetakse, ja ta püüdis ka koha näidata, et ta ülewal on.

— Kundel (sõnast Kuningunde)! — nii nime-tati tema passijat, — Kundel! — hüüdis tema nõrgal, kärisewal healel, — on mististe minu peale kaebanud, et ma wähe palwetan.

Pastor lähenes temale.

— Herlinger, kas sa mind tunned?

— Muidugi, õpetaja herra, mina ise palusin ju teid siia tulla, et mulle wiimast õnnistust jagada!

— Herlinger, kui see Sumala tahtmine on, siis wõib ta ju sinu wiimaseid päewi pikendada, ja wiimase sagramendi wäljajagamine on sinu hingele ikka ja alati kosutuseks, see ei muuda ju otjust.

— Mis pärast mitte?

— Herlinger, kas sa tead ka, mis sa räägid,

kas palju rääkimine sinule eht mitte wäsitaw ei ole, kas see sind ei ärita?

— Oh ei, sugugi mitte, õpetaja herra, üks kõik, ma pean ju rääkima ja mul tuleb nüüd nii wäga palju meelde. Ma olen sarnane, et kui ma midagi kindlaste otsuseks teen, siis jään ma ka selle juurde.

— See üffi ei aita weel midagi, kui südamlik kahjatus puudub. Aga ütle mulle, armas Herlinger, miks kardad sa Sumala muhtlust ja ei looda mitte tema armu ega helduse peale?

— Mul on elus alati teistiti läinud, kui ma kawatseunud olen, alati oli mind õnnetus waritsemas ja kunagi ei wõinud ma kaitseja ingli ligi-olemist aimata, — mina olin ja jäin ikka ükssinda, ikka ja alati ilma abita ja toetuseta. Ma pidin nägema, et Sumal minust ennast ära oli pööranud, ja pidin rõemustama, et tema weel minu wastu mitte üsna kuri ei olnud. Suba kui ma wäike laps olin, kuri minu ema ära. Isa wõttis omale noore naise, ja peagi sündis mulle wend. Memad kolmekesti oliwad kõik minu wastased — wõeras-ema oma lapse ja isa oma naise pärast ja see poolwenda wõttis nendest mõlematest eeskuju ja harkas mind minu eesõiguse pärast weskis pärimises põlgama. Ma ei saanud weel sel ajal millestki aru, selleks olin ma liig noor, walus oli minul see, et ma nri ükssinda, nii põlatud pidin olema. Mii kaswafin mina üles — kodu oli wõeras ja wastik, aga ilmas polnud midagi head näha. Kui teised minusugused mõndagi rumalusi tegiwad, üt-teiwad nende wanemad: rumalus kaob aja jookful, kui teie suuremaks sirgutel aga minu isa lubas mind maha lüüa, kui ma mõne lollusega walmis pidin saama. Minu sõbrad nägitwad minu alandlikkust ja tagasihoidlikkust ja hakkasiwad mind pillama. Ja mina hakkafin jalaja kõmeral teel käima, kus ma omale teisemaid sõpru leidfin.

Pastor puudutas tema tekki ja sõnas:

— Kuule Herlinger, sa ütlesid ju ise, et sa kõik wiktuselt oled teinud, ja siis pole sul mitte wäga raske kõike seda kahjatseada.

— Muidugi mitte, õpetaja herra, muidugi mitte, niisuguseid pattusid kahjatseb igauks ausaste. Wõib olla, et kõik teistiti oleks, poleks ma mitte nii pööraselt hullanud, wõib olla, ei lamats ma praegu mitte asemel. — Ma tahtsin ennast wars-tigi sellest elust lahti lüüa, aga ma ei jaksanud. — Sel ajal kui Katherina Weninger weskisse minu juurde teenima tuli, oliwad minul tema kohta ausad mõtted, tema armastas mind ja ma olin õnnelik, et wiimaks ometi sarnase leidfin. Paljudki mäletawad weel, millega see lõppes. Pastori ja bürgermeistri abil jõudis minu isa niikaugele, et tüdruk shandarmite wahel ühes waraste ja mõrt-fukatega minema saadeti, ja peale selle pole mina enam teda näinud. Mind kutsus isa oma juurde ja ütles, et temal selle wastu midagi ei olnwat, kui mina abielusse heidan, ja selleks olla praegu hea juhtumine, sest naabrimõldri tütar tulla mulle

heal meelel naijeks ja pulmapäewal anda isa ka westi minule, kuna tema ise oma naise ja pojaga naise wanemate juurde elama asuda, sest neil olla rahu tarwis, ning nagu moodi pärast küsis ta siis, kas mina sellega nõus olla. Mina tähendasin: kui ja minule ka mõne printsessi naijeks oleksid wõtnud wõi soowitanud, oleksin ma ifta juba selle pärast ei ütelnud, et sind pahandada. Isa wiis mind sõnalaujumataalt raamatute juurde ja näitas, kuidas wõerasema warandust häwitada mõistab. Westi, milles Herlingerid juba jada aastat elanud olivad ja mis senikaua kõigi aujalt toita oli jaganud, oli tema, minu wõerasema, tegewuse tagajärjel nüüd juba wõlgade all, ja kui ma ennast weel wõlgnikkude küüfist päästa tahtsin, siis pidin ma mõldri tütreaga abieluusse astuma. Nii ka sündis, ja minu esimane naine koht oli haanri alt päästetud. Minu naine tõi enesega palju raha, aga wähe õnne kaasa. Peagi pidin ma aru saama, et meil ühesugused puudused olivad, ühesugune iseloom ja ühised patud — wõitlemine on siin raswendatud, kufagilt ei paista eeskuj, mis eneses puudu leiad, jeda leiad ka teises. Tema polnud parem kui mina, kuna lugu ometi teises oleks pidanud olema. See oli wäga paha lugu ja wähem kui lootus abieluõnne peale kadus jäädawalt; kui Jumal mind sellest ristist peastis, oli kõik juba hilja, ma olin rõhutatud ja midagi ei meeldinud mulle enam. Algusel mõtlesin mina tihti Katherina peale, sest ma ihkasin hinge järele, kellele ma kõike awalbada oleksin wõinud ja kes minule kaasa oleks tundnud. Kord kirjutasin ma temale kirja, milles ma teatasin, et ma tema ja ta lapse eest hoolitseda tahan, et ma teda iftagi armastan, palusin, et tu mind mitte ei unustaks, ja lubasin ennem temaga töömeheks jääda, kui temata westi peal olla. See oli minu esimene ja ka wiimane kiri. Sel ajal, kui ma kirja pitseerima pidin, sain ma kohtu kutseskirja, milles Katherina Weninger minult kohtu teel lapse ülespidamise raha nõudis. See oli wastus minu kirja peale ja mina sain postiküludest wabastatud. Õpetaja herra, teie saate aru, mis see tähendab, kui sinu naine ja poeg pifa aja lahusoleku järel sinule kohtuga terwitust saadawad. Ma rebisin oma kirja lõhki, ja nii nagu minule usaldamatusega wastu oldi tulnud, just nii lätsin mina ka neile wastu — nüüd ei olnud ju abieluusse astumiseft juttugi. Ma ei hoolitsenud oma poja eest ka mitte sugugi rõhkem, kui seadus nõudis.

— Armas Herlinger, nii oli ka kõige parem. Kiri, mis sa kirjutasid, ei oleks asja parandanud, et tütarlaps kohtu teel oma õigust nõudis, selles näitas ta oma mõistlikkust.

— Ja, mõistlik wõis see küll olla, aga kõik, kelledega mul elus tegemist oli olnud, olivad juba liig mõistlikud olnud, nii et ma igasuguse usu inimeste ja elu wäärtuse peale kaotama pidin.

— Ma näen, herra Herlinger, et see sinule wäga meeldib, kui sa mõttetargale omaselt rääkida

mõistad. Kui sa mind kutsusid, siis kuula ka, mis mina sulle ütlen!

— Rääkige, õpetaja herra, ma palun teid!

— Meie mõlemad oleme sellega rahul, et sina neid rumalusi kahjatsed, mis sa praegu meelde tuletasid, kas on nii?

— Just nii.

— Selleks, et sinu kahjatus tõsine oleks, tähendan mina weel juurde ja ütlen, mida sa tegema pead — sa pead heategewusele astuma.

— Heategewusele! Kas Katherinale? — Ei, see on hilja, temale pole enam midagi waja.

— Mitte Katherinale, waid teie lapsele.

— Florianile! — Temale ei löö midagi ette. Ta on mul palju raha maksnud. Ma soowisin teda minewal sügisel siia oma juurde westi peale jätta, siis tähendas tema, et tema ainult siis siia jääda, kui mina tema linnalase, lastega tüdruk, ka siia wõtatsin, aga seda ma ei tahtnud.

— Aga see oleks tema loomulikkudele radale juhtimiseks kõige kohasem tee. Ja et sa seda mitte teha ei tahtnud, seda, Herlinger, poleks ma sinust mitte oodanud. Sina pead ju isenesest teadma, mis sarnastes asjades wastuseisumine tähendab.

— Oh, see on ju koguni teine asi! Minu isa oli ifta minu isa ja pidi ka see olema, mina aga wõin temale mitte isaks olla. Mina wõin temale tingimisi ette kirjutada. — Teil, õpetaja herra, ei maksa poisi eest seista ja selle eest ei leia teie mingisugust tänu.

— Mina ei tee seda mitte tänu, waid ainult sinu pärast. Mina ei taha sellest midagi teada, mis inimesed ütewad, waid mina pean seda meele, et sinul Jumala ees wastust tuleb anda. Noor-mees on kergemeelne, käib pahal teel, tema iseloom on rikitud, kuna nüüd ometi põhjust on, et teda tagasi hoida. Herlinger, sina tead ise omerigi wäga hästi, kuidas tema elu on, kuidas selle inimese elu on, kellel emarmastus ja hool puudub; kas tead, et sellel halbtusel lõppu ei saa olema, kui sellel kergemeelsel mehel tema armastatud neiu käest ära wõetakse, ja — kas sa oma last siis päästa ei taha? Mõtle, Herlinger, et sa oma poja õnnetu wõi õnne sepp wõid olla. See ripub sinust enesest ära, kas ta sind õnnistama wõi needma saab wõi misuguste tundmustega sina hauda waibud.

Haige satus arewusesse, aga headus sai wõidu ja ta sõnas kuitwalt:

— Wäga hea, ma annan temale oma nime ja westi, aga siis wast, kui ma surnud olen, jenkaua, kui ma elan, ei pea üksti ilma minu lubata siin talitada julgema.

— Herlinger, see samm, mida sa nüüd astusid, on hea — aga nüüd on kõik waja selleks ära korraldada. — Bartel! — hüüdis õpetaja, sõida linna notariuse järele, las ta kõik oma ametlikud paberid kaasa wõtta, ja Florian tuleb telegrammi teel siia kutsuda.



II. pilt. Hullumeelne.

(Käib hullumeelselt, silmad kinni. Teeb järsku silmad lahti, jääb õhku vaatama.)

Õde . . . õde . . . Tule siia . . . pääs-
tame endid . . . veel on aeg . . . tee on
lahti . . . lähme . . . (Ehmatades.) Aga õde . . .
õde . . . õde . . . su jõud langeb . . . mis
sa teed? . . . sind suudleb madu! . . . Sa
usud ta meelitusi . . . sa langed ta rinnale . . .
sa nõrked . . . sa müüd ennast . . . (langeb
nuttes tõe põlwe peale, siis tõuseb ettewaatliselt
üles). Aga mis kära see on, ma lähen
ära . . . aga nad jooksewad mu järele . . .
praegu wõtawad kinni . . . veel paar samm
ja ma kukun . . . hoia . . .
appi! . . . (istub pikkamisi laua
taha, hing rinnus kinni). Aga
kui hirmus mets. Ussid ki-
hawad rõemustades, et nende
kuningas on ilmunud, kon-
nad krooksuwad, mis mind
wihastab . . . (Oles waadates.)
Ära siit, kurja ilma teenrid,
minu koht on siin, kus ära-
ehitud ohakatega troonipealne
seisab ja kihwtised nooled,
kui maokeeled mu ümber
wõidurõemuwiisisid loowad.
Sisalikud ja kurjus mu kätt
suudlewad, kui andeks pa-
ludes, et nad roomajad on
ja mu peaajudes ruumi on
leidnud . . . (hakkab peast
kinni). Ja, ma pean teda
leidma . . . mu õnne . . .
mu lootust . . . mu rõemu . . .

mu õnnistust, mu au (otsib midagi, wõtab pu-
deli maast). Rõõwel, riisuja! . . . Too taga-
si, mis sa minult riisunud oled, anna ära,
mis meelitates mu rinnust wälja oled
kiskunud . . . aga ei, neela . . . wii . . .
warasta . . . wägise ei ole sa midagi saanud . . .
(Wiskab pudeli ära. Astub pikkamisi kui kellegi
eest ära, siis taganedes.) Ära löö! . . . kui wa-
lus . . . tagane . . . (lökkab nagu kedagi). Jäl-
le . . . (nagu keegi lööks teda). Mispärast? . . .
(kukub, paneb käed wastu). Halasta, anna an-
deks, ära piina, ära lämmata mind . . .
(nagu kisuks midagi kaela ümber ära, tõuseb
pikkamisi üles, naeratades). Siin ripub mu

õnn . . . wiinamarjad . . . (kuulatab). Aga
mis kisa see on? . . . (paneb kõrwa wastu
maad, kuulatab). Mis ma kuulen . . . mu ema
hüüe . . . ta kutsub mind . . . mu ema nu-
tab.. (Nuttes.) Ema, halasta oma ainukese poja
peale, tule tröõsti teda, pane oma külm käsi
ta õnnetu pea peale, mis tulest kuumab . . .
(nutab, langeb tõe põlwe peale, jääb kui tukkuma,
hakkab nuuksuma, siis naerab järsku kõwaste,
kargab üles, läheb laua juurde). Ma tahan ise
omale kohtuotsuse kirjutada! (Laseb põlwe
peale ja hakkab pingi peal kirjutama, jääb tukku-
ma ja langeb wäsinult maha, magab.)

III. pilt. Kahjatseja.

(Pikkamisi üles ärgates.) Oh,
kui raske unenägu . . . Jälle
see pörgulik walu peas. (Waa-
tab enese ümber.) Aga kus ma
olen? Jälle mitte aseme peal,
waid ausate inimeste jalus,
kes õigusega mind jalaga
tõugata wõiwad . . . Kas
olen ma süüdlane, et ma siin
wedelen? Olen ma süüdlane,
et ma joodik olen, et ma oma
autundmuse olen kaotanud,
ja kui ta mu sees tärkab,
nagu praegu, siis wiina seest
lämmatust otsin? Jah, ütle-
wad kõik, kes praegu mööda
minnes mu peale oma halas-
tawat pilku soowiwad wi-
sata! . . . Aga ei! Jääge
seisma, sõbrad, waadake mu
peale ja tuletage meelde, kui

teie ise mulle wiinaklaasi pakkusite ja hõisa-
tes hüüdsite: „Joo, sõber, ja ole rõemus!“
Jää seisma, mu käskija, mu peremees, mu
leiwawanem, sa waatasid naerdes mu peale
ja lükkasid wiinaklaasi mu ette, et ma ta
sinu terwiseks ära oleksin pidanud jooma,
kas julgesin ma su soowi wastu seista? . . .
Jää seisma, meelitaja, kes sa mu loomuse nõr-
kusest kasu püüdsid ja mu nõrkust wiina
wõimul mu sees äratasid! . . . Olen ma
siis nüüd süüdlane, et wiin mu üle wõi-
muse wõtnud, et sõbrad ennast minust
nüüd kõrwale on keeranud? Et mind mu lei-
wawanem enesest eemale tõukas ja



J. Kunder †.

mulle veel suurema õnnetusekarika joomiseks ulatas? Et need meelitajad, kes minu nõrkusest kasu on leidnud, nüüd naerdes minust eemale hoiavad (tõuseb üles)? Waat'ke, teie ahned inimesed, mis te' minust teinud olete! Teie olete minult kõik ära võtnud. Ka minule naeratas õnn, ka mina uskusin kord oma kalliste lootuste ja ettevõtete peale, mis nüüd mu kindlast, uskuvast südamest armetult välja on kistud ja nagu sügisesed puudest mahalangenud kolletanud lehed marust laialiloobituna maas, muda sees jalge alla tallatakse. Te mureta hinged, kes teie selle üle rõemustate, et teiselt tema õnne olete riisunud, wisake ometi kahjatsew pilk mu peale. Andke mulle osagi sellest tagasi, mis te minult võtsite, ja ma olen päästetud. Päästke mind, halastage . . . ma olen haa kaldal, aga oh, kui wäga, wäga

tahaksin veel elada! Aga te lähete minust lugupidamatalt mööda, te ei waatagi mu peale. Teil on häbi oma tõllast välja astuda ja mulle oma kätt, oma abi anda, mulle anda, mis õigusega ka minu oma oleks võinud olla! Siis teadke! . . . te eneste südametunnistus saab teid piinama . . . saate kahjatsema, saate iseenese ees häbi tundes aukartusega minu nime nimetama, põlewaid, südamlikka pisaraid walama ja ütleva: „et sa joodik ja kadunud oled, ei ole mitte ükski sinu süü, waid see põlataw maailm ja tema äraneetud meelitajad on seks abiks olnud.“ Sellepärast siis . . . (ähwardades) langegu kokku . . . (wäike waheaeg). Ei, mina ei soowi mitte midagi . . . Elage õnnelikult! . . . Mina aga, mina . . . olen joodik, kerjaja, keegi ei ole selles süüdlane. Wiin wõimuse võtnud, minge mööda! (Rahwa poole.)

* * *

Miks waatate kurwalt ja kahjatsewalt mu üleni katkest'ud riiete peal?

Ehk liigub teil mõttes ja halastawalt soow wisata mõned kopikad mull'!

Te olete ju nii helled ja head . . .

aga . . .

ma tänan teid südame põhjast,

ja teadke:

ei aita mind teie kop'kad ja anded —

wiin wõimuse võtnud . . .

Minge mööda! . . .

Oli aeg, kus ma kuumalt ja truwist' mu töö kallal lõhestasin rinda —

tundsin häda ja kannatasin puudust . . .

jõud lõppes — ja ma langesin alla.

Nüüd ei oska mu käed teha tööd,

ja . . .

kõik, mis saan ma, nuttes wiin kõrtsi —

sest teadke:

ma olen kerjaja — joodik!

Wiin wõimuse võtnud . . .

Minge mööda! . . .

* * *

Oli aeg, kus teie ust julge käega

tegin lahti ja mind terwitas rõem —

õnnes elasin ema ja õega;

meid lahutanud wiin ja tema wõim.

Ei tule mina iial enam teile;

sest:

on möödas need õndsamad a'ad —

oh häda:

ema surnud, aga õnnetu õde! . .

Wiin wõimuse võtnud . . .

Minge mööda!



Õppiija peab hoidma, et ta kätt teise käega rinna peal ehk wõõ kohal ei pigistaks ja uuri- ketiga ehk kaelanõõriga ei mängiks — kõik sarna- sed liigutused ei ole ilusad ja nad annawad mõista, et näitlejal näitelawaline haridus puudub. Sõrmed ei pea iialgi sirged olema, ka siis mitte, kui inimene minestufesse langeb ehk sureb. Rusi- kasse kistud — tähendab walu, aga ka otse wälja sirutada ei ole mitte kõlblik: Sõrmedid wõib ainult niisugusel müimikal kõwaste kokku pigistada, kus wägewaid tundmuji on tarwis awaldata. Näit- leja peab kergelt ja wabalt seisma ja mitte jalga jala wastu pigistatud, tantsu pooses.

Ühe jala pealt teise peale ennaft toetada, mis tihti näitlejatel moeks on, kui ta teise kõnet pealt kuulab, pole mitte ilus, sest see liigutus tähendab igawust ja kannatamatust. Harilik teise kõne pealt- kuulamine peab järgmine olema: nägu ja keha poolwiltu rahwa poole.

Et ka käimine näitlejal ofakohane peab olema, siis peab nimetama, misjused käimised näitelawal tingimata keelatud on, mitte ilusad ei ole, ja mis- suguste eest õppiija ennaft hoidma peab, nimelt: käimine — saapaninad sisepoole, hüppaw, wäi- keste sammudega, poolkõljeli, keha ettepoole hoidmine, ehk liig ühetasane. Kõik need eelnimeta- tud käigud ei ole näitelawal mitte kõlblikud. Peale selle peab ennaft järskustest ümberkeeramistest hoidma ja ilma põhjuseta näitelawa sügawuses kaua mitte wiibima. Näitelawale tulles ja ära minnes peab uft nii kergelt lahti tehtama ja kinni pan- dama, et dekoratsioonid, mis seinasid kujutawad, mitte ei liiguks.

Pea hoidmine olgu waba. Näitelawal suuand- mine ei pea mitte kuuldaw olema. Armastufe- awaldustel ei pea näitlejad ja näitlejannad üksteist mitte huulte peale suudlema, waid pead wiltu hoi- des wähe kõrwale.

Käesuudlemist jagatakse näitelawal kolme jaosse: a) kui ta õrnu tundmuji kujutab, nagu armastust, tänu, andekspalumist, siis wõtab suudleja suudeldawa käe õrnalt ja wähe teda kergitades, kumardab ise sügawalt käe poole ja suudleb tase, b) kui suudlemine austust, lugu- pidamist kujutab, wõtab suudleja juba wäljasiru- tud käe ega tõsta teda kõrgemale, waid teda nagu oma käe peal ülewal hoides suudleb teda üsna waikfelt, ja c) kui suudlemine kirglist ole- kut kujutab, siis on luba kiirelt suudeldawat kätt wõtta ja teda mitte nii palju tõsta, kui ise

tema poole kumardada, suudlema mitte waljuste, waid kõwaste ja kaua. Kindaga kätt ei pea mitte suudlema, waid siis suudeldakse kaelaba. Ikka suudeldakse seda kätt, mis suudleja poole on, nii et suudleja parema käega suudeldawa pahemat kätt ja pahema käega suudeldawa paremat kätt hoiab.

Näitelawal wastu nägu löömist peab mõlemalt poolt kunstlikul kombel toimetatama. Harilikult toimetatakse teda järgmiselt: ühel ajal lööja käe liginemisega löödawa näo poole lööb hoobi saaja tuulekiirufel käed kokku millest plakfatus kuul- dub, ja peale selle tõstab ta käe karmeste palge kohata, kubu poole hoop langes, mis tunnistab, et ta walu tundis.

Tuulelehwitajaga ümberkäimine nõuab naiste- rahwalt rahulikkude olekut ja mitte sunnituft. Ei pea mitte tuulelehwitajat otse hoidma ega ka mitte üleliia rippuwas olekus, hoidma peab teda pare- mas käes, kaalduwalt. Enesele otse wastu nägu lehwitada, nii et kõik käsi kuni küünarnukini lii- gub ja küünarnuki juures winklis on, ei ole mitte ilus, peab täbele panema, et ülemine jagu kätt wabalt ja wagufalt seisab, küünarnukk wähe kõwer on ja et tuulelehwitajat ainult kaelaba liigutaks.

Keppi peab siis näitelawal pruukima, kui teda tingimata tarwis on, kas nõrgale ehk haigele toeks. Teda õhus keerutada, temaga wehelda ja tihti ühest käest teise panna ehk selja taba peita ei ole sünnis; maha lastes ei pea ta mitte kuuldawalt pöran- dale langema. Keppiga wastu maad koputada wõib ainult siis, kui tarwis on kannatamatust tun- nistada, ja alles siis, kui etendust kõwa maa peal etendatakse, nimelt toas ehk wäljas kiwide peal.

Katfapiitfa pruukimise õigus on laialdane, ai- nult üleliigse wehklemise eest peab ennaft hoidma. Näitelawa-rahadega peab mõistlikult ümber käima, et pealtwaatjad aru ei saaks, et nad tühjad pabe- rikesed on.

Kübarat peab näitelawal niisama ära panema, kui see elus kunagi pruugiks on, ja sinna, kus ta kobt on ning ta käepärast seisab, aga mitte tüliks ees, ega ka mitte ära peitma, ära minnes ei pea mitte unustatama, et kübaraga sisse tuldi.

Näitelawal kukkumine on kunst, mis oja- wuse ja mõistufega ühenduses on. Ta on järs- kune (halwatus, ehmatuse, kuulist trehwatult) ja pikaldane (haawatus, minestus, nõrkus). Kuk- kumine ei pea mitte suurt müra tegema, et pealtwaatjad arwata wõikfiwad, et näitleja hai- get sai. Ei pea mitte rahwa poolt waadates



pikuti, waid põigiti kukkuma. Ofseti kukkumine ei ole ilus. Pikkamisi kukkumise juures, iseäranis näitlejannadel, kui nad minesufesse langewad, peab kindel arwe olema, peab aegsalt ette ära arwatama ja kukkumisele koht offitama, et mitte wiimasel filmapilgul oma waate ja liigutustega enesest märku anda, et kukkumiseks kohta offitakse. Keha langemine peab graafiosline olema. Mahalangemine võib järgmiselt olla: enne peab ühe põlwe peale kukkuma, peale selle ennaft kää peale toetama ja siis alles kõige kehaga langema.

* * *

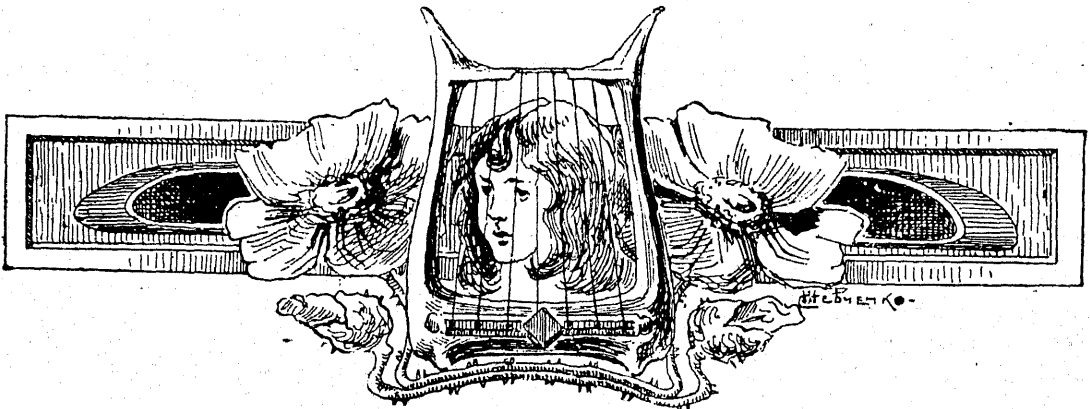
Doored ja algajad, kelles nooruse kuumus weel jabtunud pole, loewad endid näitelawale astudes lagedaste juba tõsisteks kunstnikkudeks ning tabawad oma ekstasis kogu oma wõimise energiat awaldada, arwates, et täna ennaft näidata saawad homme mitte, lihtsalt — teewad wõimatuid liialdusi. Rõrgendatud tunded ja ihad keerlewad nendes kui laened, kõik need tunded, ihad, ekstas jne. on siin imelikus segus kokku

surutud, harjumatus ei lafe midagi õieti awaldada, ja nii jääb algaja kõiges oma iharikkas waimusufekuumusufes pealtwaatajate ees arusaamata koguks. Oma tiibadeta wõidujooksus tabawad nad kohe loorberifid noppida ja oma kuumust tagasi hoidmata kulutawad nad asjata oma jõudu ning upuwad lõpuks oma jõuetusesse, rikuwad ensemblet wõi näitemängulist kokkukõla ja teewad endid kriitikuste ning pealtwaatajate ees naeruwääriliseks nulliks.

See oli ainult mõni üksik näpunäide, mis meie siin anda tahsime, ja kõik need kibedad ütelsed lõpuks on nendele, kes teoriast ega praktikast midagi teada ei taba. — Kunstnikuks, tõsiseks kunstnikuks võib ainult see saada, kes teorit põhjalikult tunneb ja oma anderikkuse kõrwal paljuaastase praktika on omandanud.

Enne aga, kui näitekunsti õppimisele asuda, loeme oma kohuseks kõigi näitekunsti hällidega tutwustada, et õppijad teaksiwad, kus esimene Melphomene tempel ehitud oli ja kes ta esimesed tähtsamad jüngrid oliwad.

Darwin'i, Swedentfiew'i Babarõikin'i Eengel'i, Le Brun'i Lavater'i
Lesling'i, Gratiolet'i, Qucheni, Klafowsky ja teiste ainetel.



„Näitelewa” toimetus wõtab oma peale

suuremaid ja wäiksemaid
näitemänguõhtuid, divertissementisid jne. toime panna.



Hoohem kui 100,000 inimest loewad fitt! Kuld- ja
hõbeuurid, seina-, laua- ja äratamisefellad, fetid, bre-
lofid j. n. e., grammofonid, kuld- ja hõbesõrmused 56 pr. all,
hõbelusikad ja peekrid 84 pr. all j. n. e. on

ainult **L. Pirowits'i** juures

Wiru wärawas, torni kõrwal nr. 21.
Kõik parandamisetööd uuride, kuld- ja hõbeasjade, nii ka gram-
mofonide juures j. n. e. saawad heaste ja odawaste tehtud.

Upaklitult **L. Pirowits.**

Birk'i auruwärwimise ja keemikalise
puhastamise wabrik
Tallinnas, Maakri uul. № 23.
Esimene ja suurem Eestimaal.
7 kuldauraha ja „Grand Prix“ 1904—8.
w ä r w i b

Igas wärwis: willast ja poolwillast riiet, kodu-
koetud kangaid, meeste-, naiste- ja lasteriideid
(terwelt wõi harutatult, siidi pearätikuid, shallisid,
pluusesid, paelasid j. n. e.

trükib
potisiniseid laudlinasid iga moodi roosidega (uued
toredad proowid), niisama aurutrükiga: laudli-
nasid, woodi-, saani-, hobuste- j. n. e. tekkisid
puhastab

Riiided
keemialikult: kõiksugu siidi-,
sameti-, willaseid ja poolwil-
laseid jne. asju, kleitiseid, plu-
sesid, jakkisid, ülikondasid, talweasju, päewa-
warjusid (warre peal), sulgi, pitsisid jne.

kardinate pesemine ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼
☼ ☼ ☼ ☼ ja tulekindlaks tegemine.

Käärrib, wanutab, pressib, appreteerib,
raamib, dekateerib riiet kõige pa-
remate masi-
nate abil — täieliku wastutamise all.

Wõimalikult odawaste.
Ainus nahkade wärwimise koht
Eestimaal.

Harju wärawa mäel

igapäew

teater

ja mitmejagused wäljamaa
paremate erikunstnikkude
huwitawad etendusid.

Jakatus kell 9 õhtul.

Soome-Rootsi laulumängud

juhatusiga. I. j. (kahehäälelised wiisid). Teine
parandatud trükk. Üles märkinud A. Ounapuu.
Hind 30 kop. Soowijatele saadetakse raamat ilma
postikuluta kätte. Hinnata; kõige täielikum näite-
mängude ja paremasisuliste raamatute nimekirjad.
Tell. adr.: Феллинъ, Н. Leoke'se raamatukaupl.

Kosti peale

wõetakse kooliskäijaid tütarlapsi, kodune
keel Wene ja Eesti, Wäiksel Rosenkrantsi
uul. maja № 5.

**Kõige suurem wäljawalik näitemängudest
on Wiljandis H. Leoke'se raamatukaupluses.**

Täielik eestikeelsete näitemängude ja uute paremate raamatute nimekiri saadetakse 2-kop. post-
margi wastu koju kätte. Tellimise adr.: Феллинъ, Н. Leoke'se raamatukauplus.

☛ S. a. juunil. festel hakkas Amerikas, New-Yorgis, uus eestikeelne ☛

nädalaleht

Uus Ilm

i l m u m a.

Lehe ülesandeks on töolisteklassi harimine ja seisukorra selgitamine. Selles sihis töötades tahab leht wäljamaal asuwate Eesti tööliste eneste ja nende ning wälja-, Wene- ja kodumaa tööliste wahel waimlijeks sidemeks olla ning peale selle ka wäljarändamise, tööolude ja maa muretsemise ning pidamise kohta kindlaid ja õigeid teateid tuua. Lehes ilmuvad juhtkirjad, sõnumed, jutud, laulud, naljad, pildid jne.

Lehe wäljaandjaks on **Amerika Eesti Kirjastuse-osaühisus 5000-**rublalise põhjuskapitaliga. Praegu on Osühisusel juba **90** liiget (nende hulgas 5 seltsi ja organisatsiooni) ja **1200** rubla raha kasjas. Peale Osühisuse enese ja ühiskute inimeste toetawad lehte nii waranduslikelt kui ka waimlikelt kõik wäljamaal asuwad **Eesti seltsid** ja **organisatsioonid**. Lehte laotakse ja trükitakse oma trükikojas.

Nii suure organiseeritud tagajõu tõttu on lehe käimine kindlustatud, kuna ka iga waba sõna ja mõte wäljamaa lahedamate olude tõttu lehes ilmuda võib.

Lehe toimetajaks on **Peter Speel**—endiste „Ludiste“ ja „Siire“ toimetaja.

Peale kohalike suuremate on lehel wäljamaal pea igas tähtsas kohas oma kirjasaatjad ja kaastöölised. Ka kodumaa tegelaste poolt on lehele rohkesti kaastööd jaata lubatud. Lehe wälise kaastöölise hulgas on Linda Fürman, Eduard Wilde, Mihkel Martna, Hans Pöögelmann ja teised tuntud kirjanikud.

Lehe hind on postiga:

Amerikas aastas 3 dollarit; wälja-, Wene- ja kodumaal aastas 4 rbl.

„ 1/2 „ 160 centi; „ „ „ „ 210 kop.

„ 1/4 „ 85 „ „ „ „ 110 „

Üksik nummer maksab Amerikas 6 centi ja wälja-, Wene- ja kodumaal 8 kop.

Lehe kuulutusehind on petitrea ruumi eest 5 centi ehk 10 kop. Wähemaid summasid võib postmarkides jaata.

Osühisuse juhatuse, lehe toimetuse ja talituse aadress on järgmine:

**„Uus Ilm“ 400 E. 123. Str. New-York, City. N. Y.
U. S. of America.**

„Uue Ilma“ peale wõetakse tellimisi ja kuulutusi kodumaa lehtede talitustes wastu. Soowitaw oleks, et lugejad lehe otsukohe New-Yorgist telliksid. See kergendaks kirjawahetust, kuna ka leht rutemalt käima wõiks hakata.

Leht jaadetakse teele ja kuulutus trükitakse ära ainult siis, kui raha lehe talitusesse on jõudnud.

Amerika Eesti Kirjastuse-osaühisuse juhatus.